

Fizyczne podstawy nanotechnologii

Krzysztof Byczuk

Instytut Fizyki Teoretycznej

Uniwersytet Warszawski

9 luty 2005

NANO-UKŁADY

- CZYLI “KINGSAJZ DLA KAŻDEGO”

Interesują nas bardzo małe układy mezoskopowe, w których poruszają się elektrony

Jak wyglądają wtedy prawa fizyki?

Typowe rozmiary tych układów wyraża się w

NANOMETRACH

$$1\text{nm} = \frac{1}{1\,000\,000\,000} \text{ m} = 10^{-9} \text{ m}$$

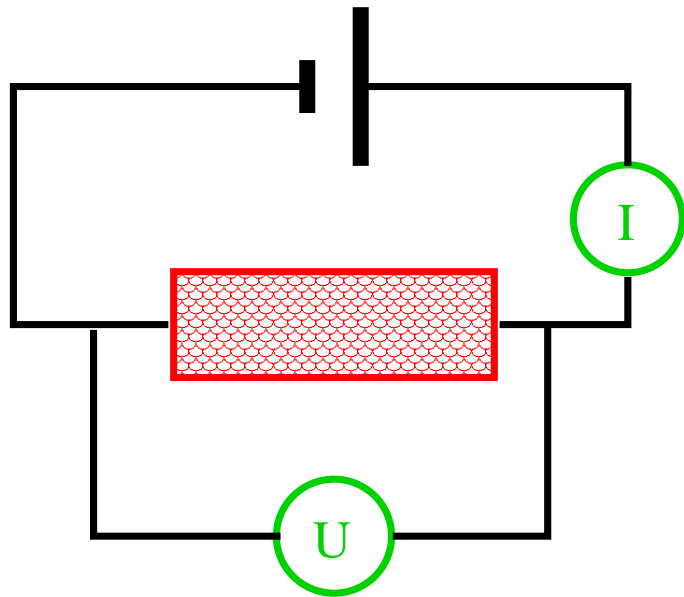
O czym będzie wykład?

- Kwantowy opór
- Kwantowe złącze punktowe
- Kropki kwantowe
- Koral kwantowy
- Kwantowy mirage

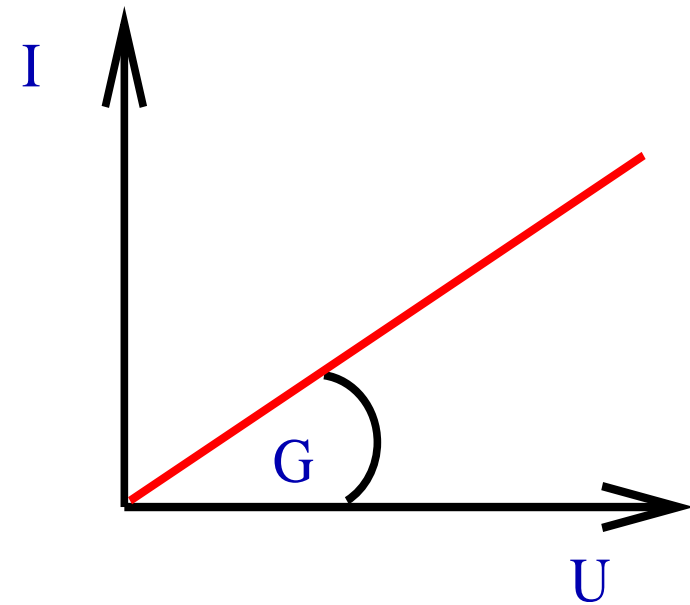
Mechanika kwantowa

Prawa fizyki dla przepływu prądu elektrycznego

Prawo Ohm'a

1826 Georg Simon Ohm

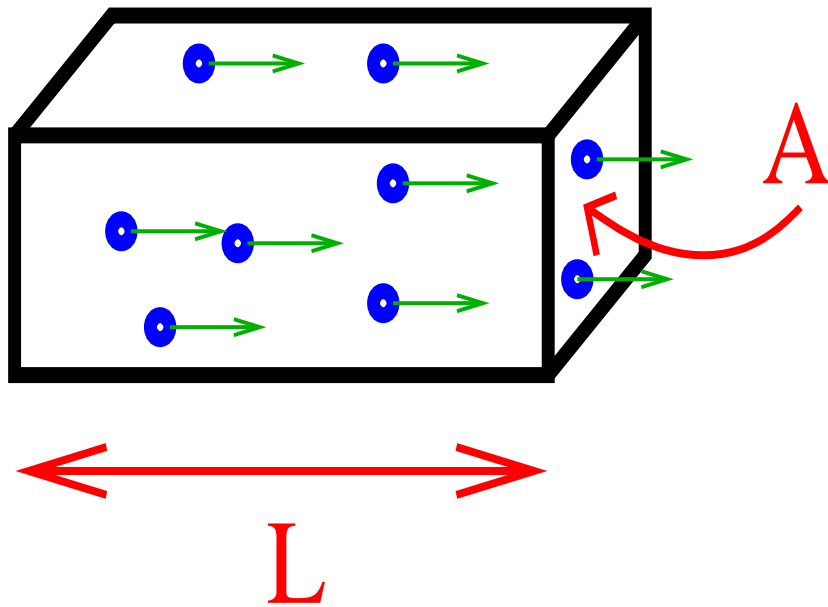

$$U = I \cdot R \Leftrightarrow I = G \cdot U$$

U - napięcie, I - natężenie prądu, R - opór elektryczny, $G = \frac{1}{R}$ - przewodność

OPÓR ELEKTRYCZNY

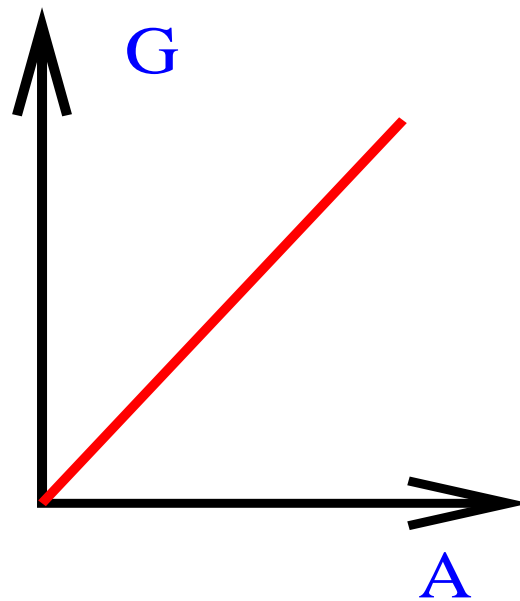
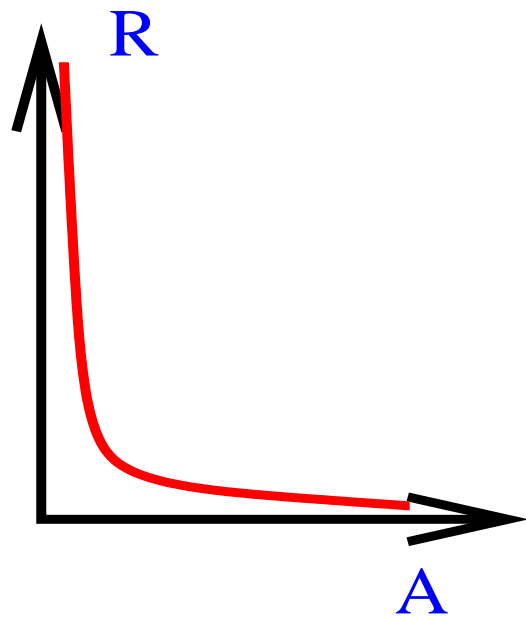
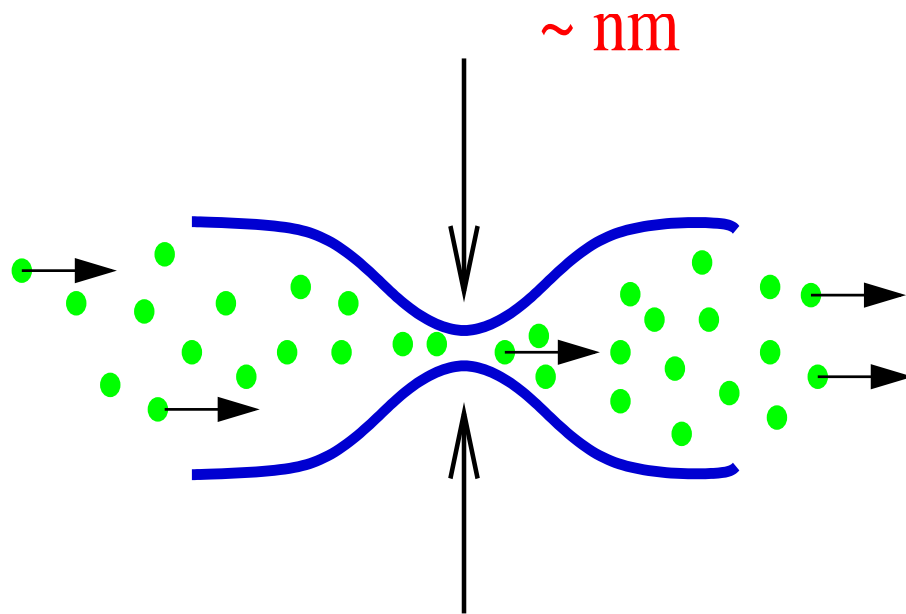
$$R = \rho \frac{L}{A} \quad [\rho] = [\Omega \cdot \text{m}^{\text{d}-2}]$$

Im mniejsze pole przekroju tym opór R większy

Im mniejsze pole przekroju tym przewodność G mniejsza

Pole przekroju mniejsze, coraz mniejsze ...

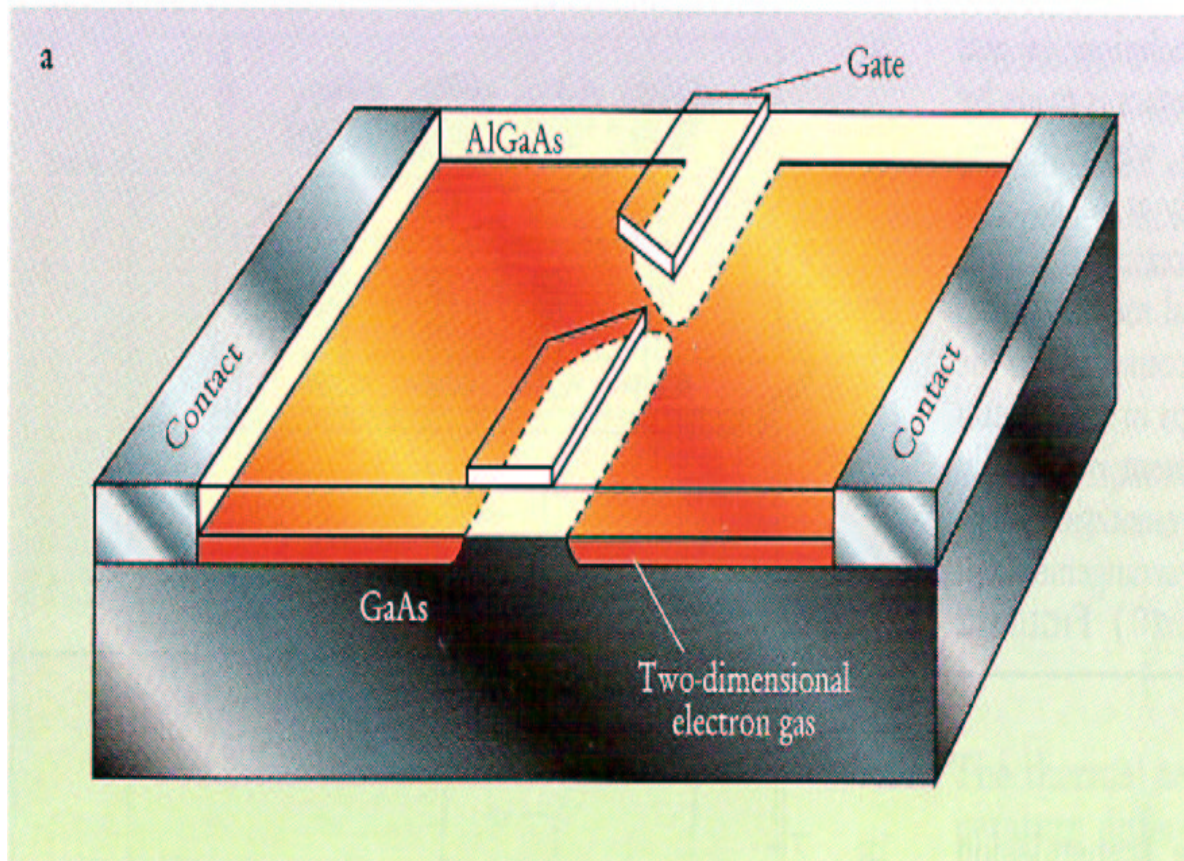
Zróbmy to naprawdę...

czyli zbudujemy **złącze punktowe**

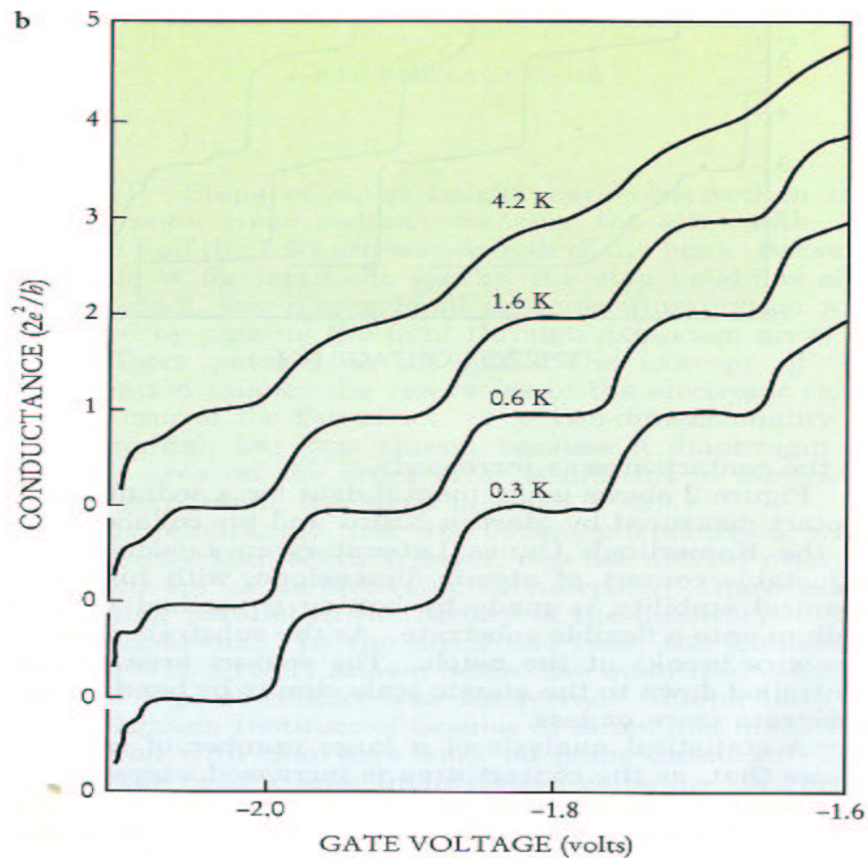

Kwantowe złącze punktowe

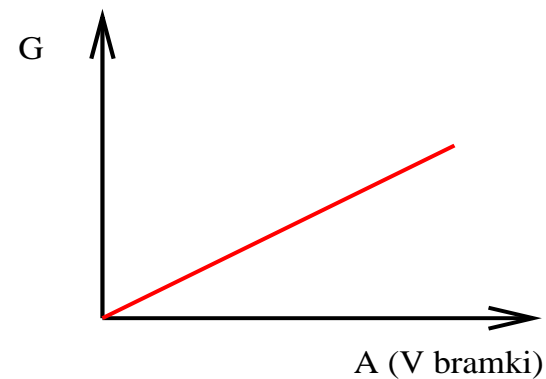
Napięciem na bramce (gate) można sterować grubość złącza

Przewodność przez kwantowe złącze punktowe

$$G = n \frac{2e^2}{h}$$

$$n = 0, 1, 2, \dots$$

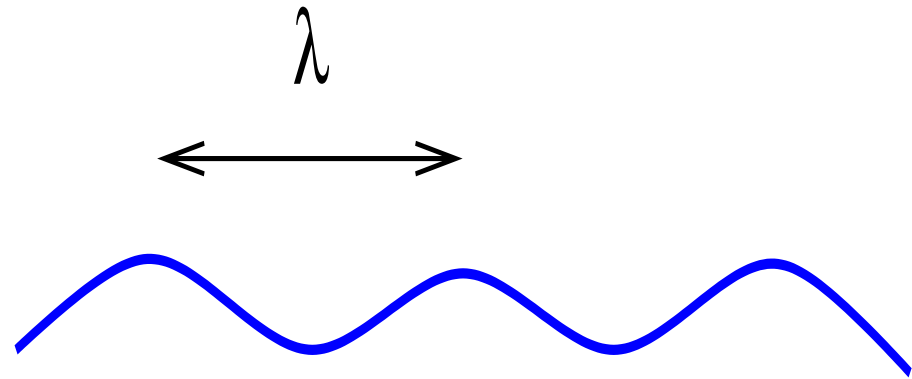
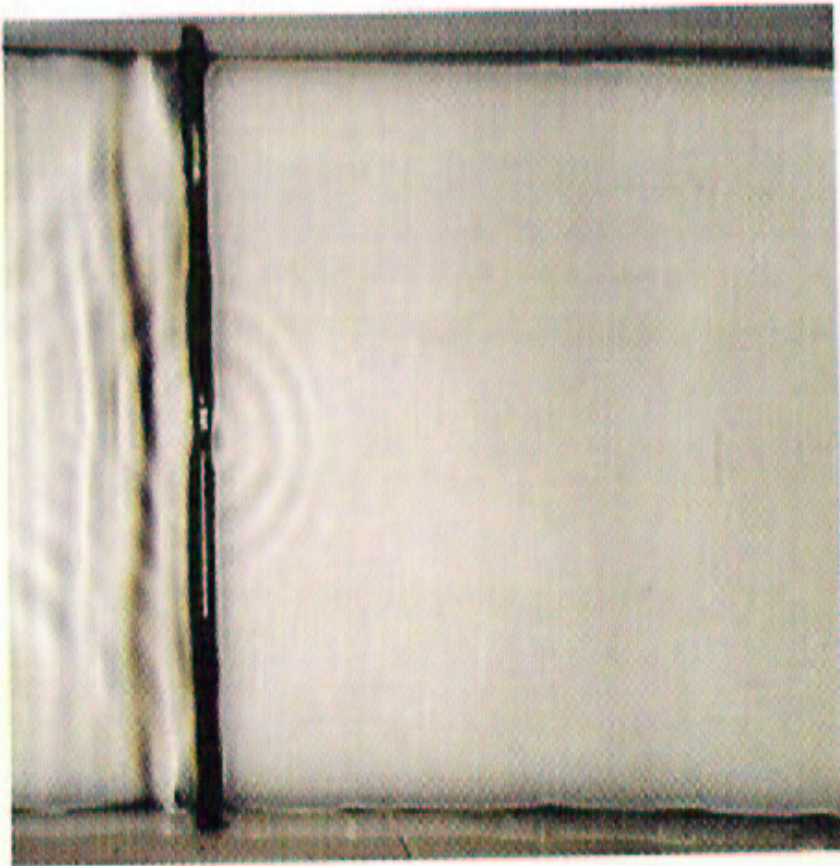
W bardzo niskich temperaturach widać uniwersalne stopnie w przewodności

skwantowana przewodność

DLACZEGO???

elektrony - cząstki kwantowe

Troche cząstki, trochę fale

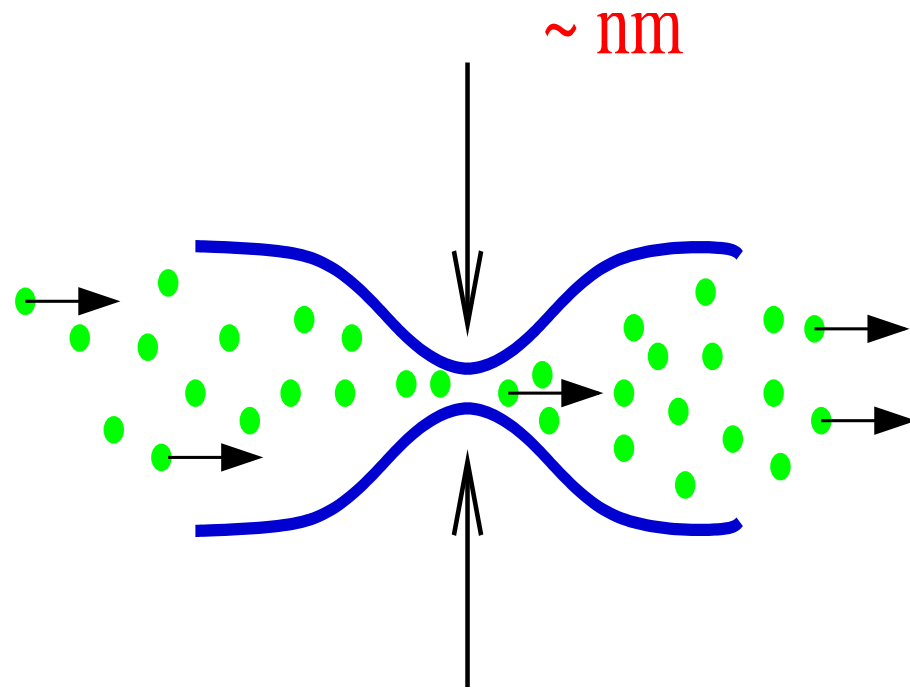

ile długości fal mieści się w złączu taka przewodność

zjawisko dyfrakcji odpowiedzialne za skończony opór

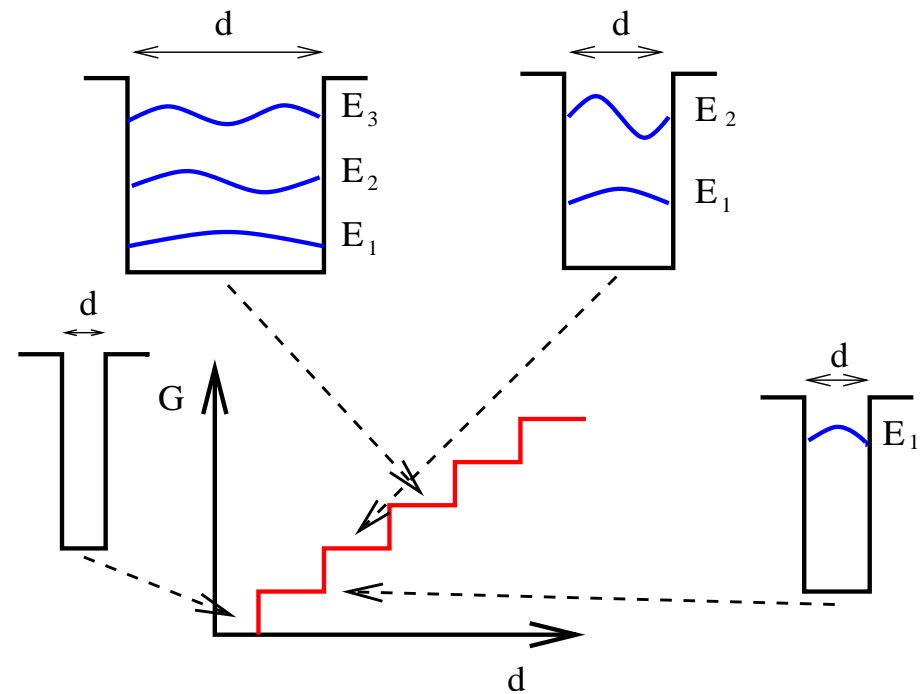
DLACZEGO???

Troche cząstki, trochę fale

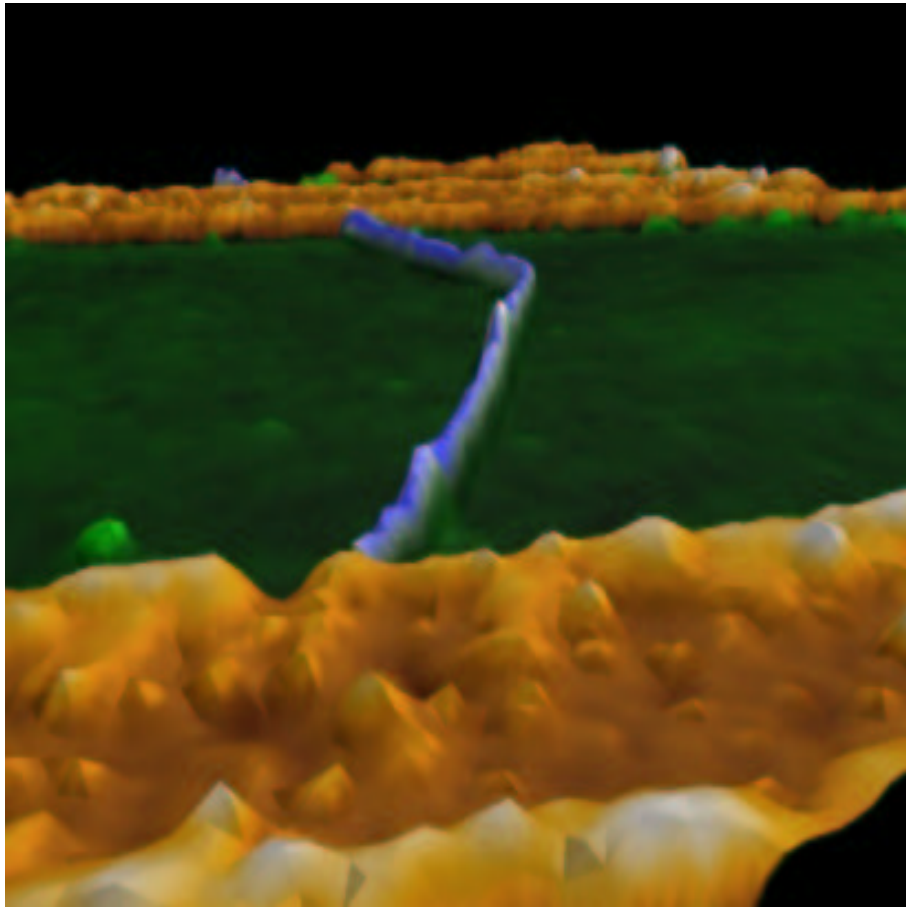

ile długości fal mieści się w złączu taka przewodność

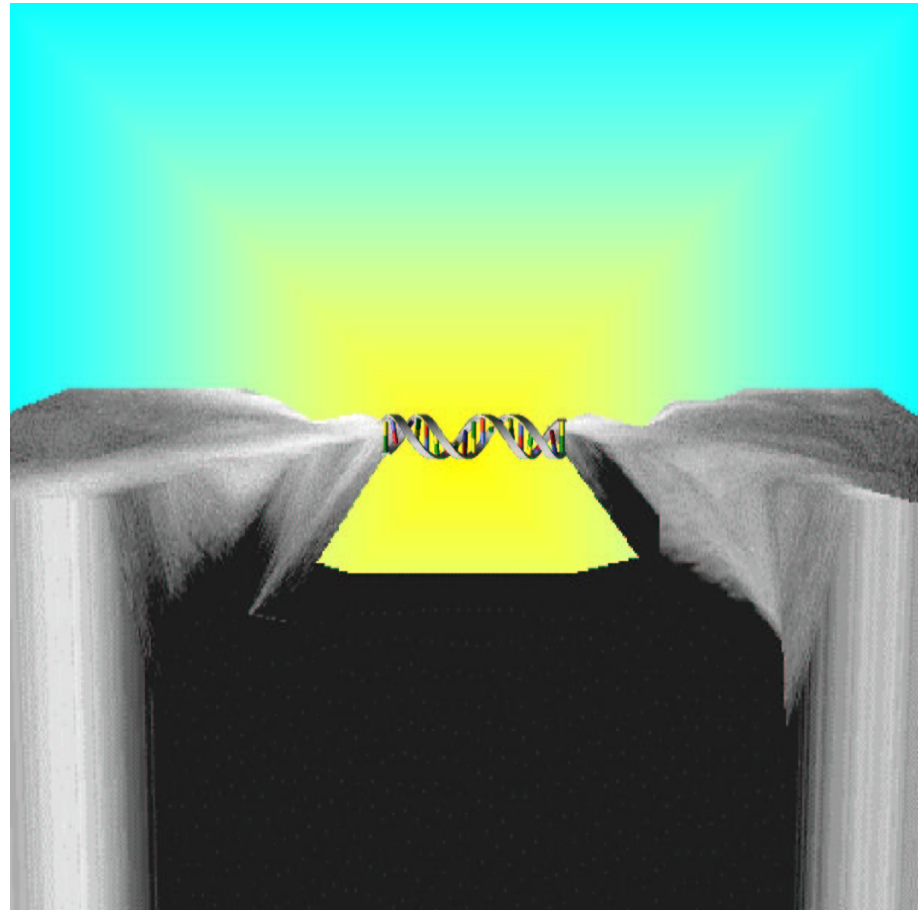
stany o skwantowanych energiach

Budując NANO-OBWODY musimy pamiętać o skwantowanym oporze elektrycznym!!!

Nanorurka węglowa pomiędzy elektrodami

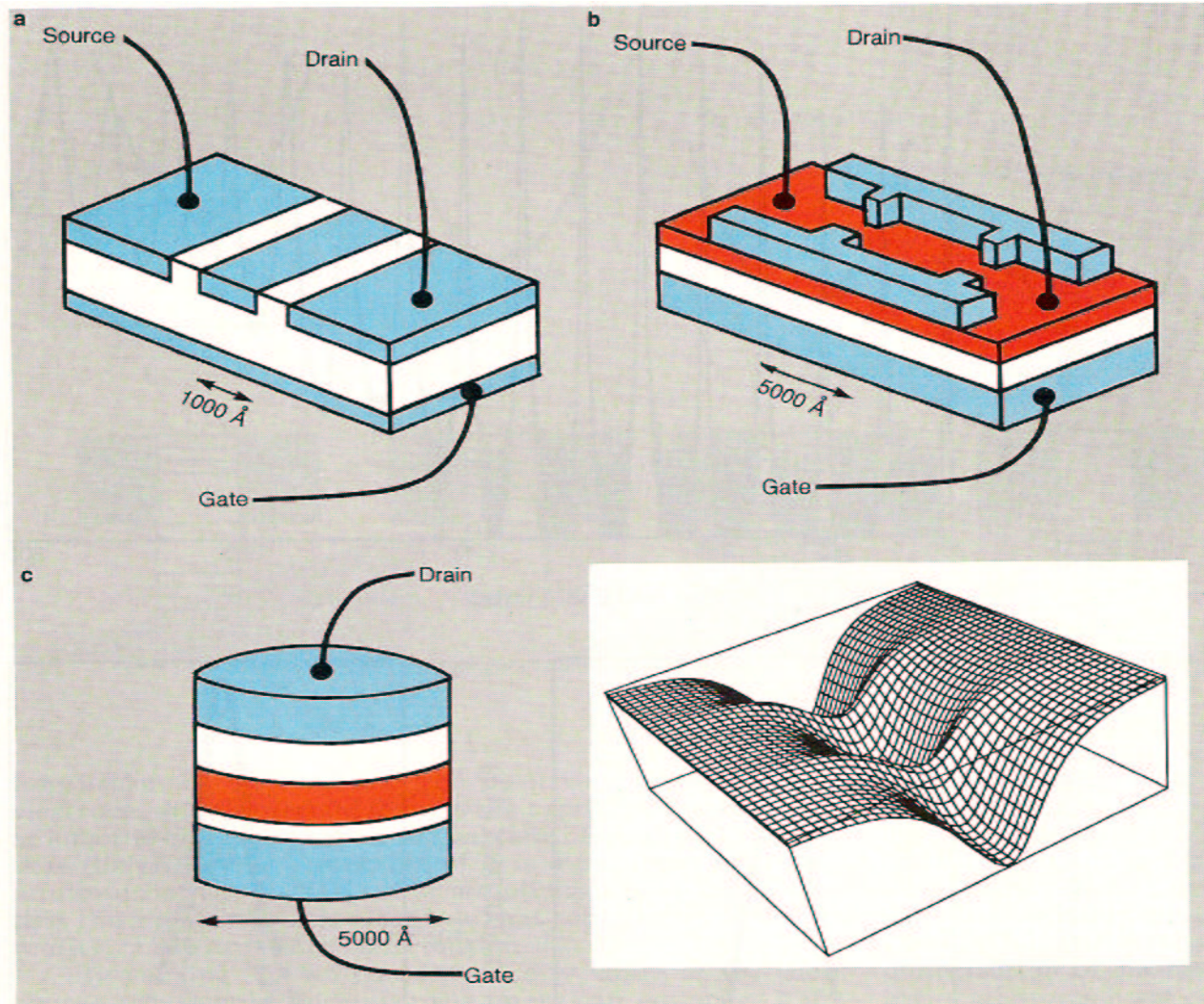

Cząsteczka DNA pomiędzy elektrodami

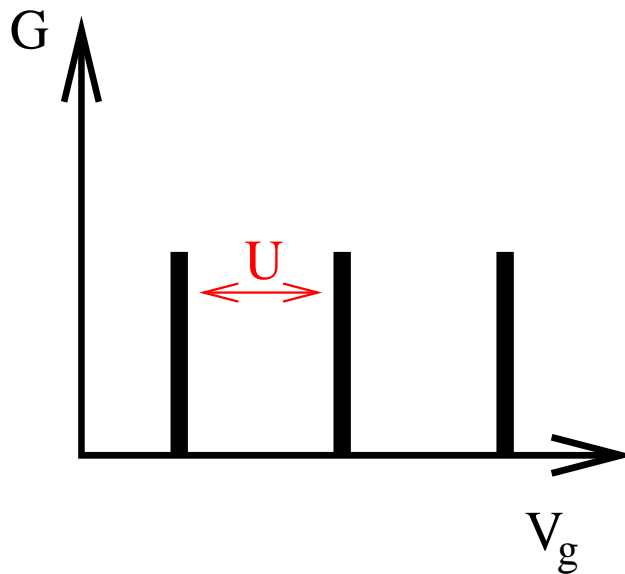
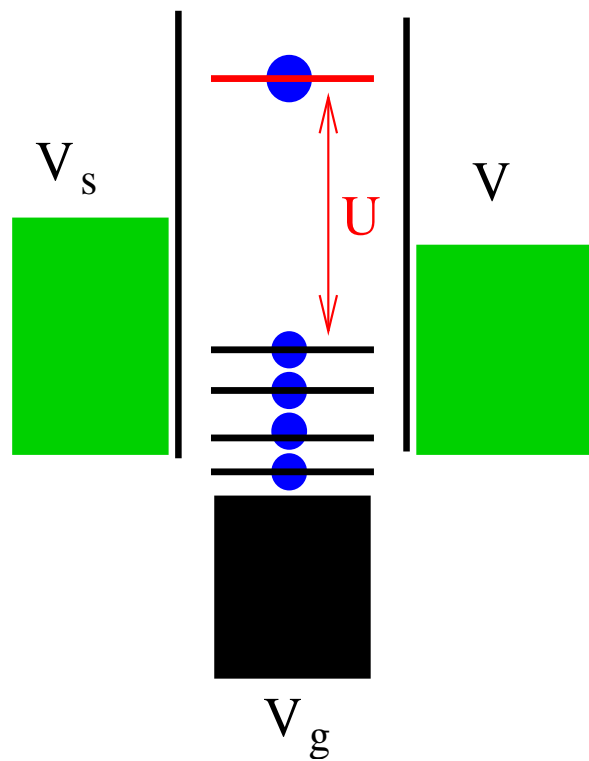
A gdyby tak uwięzić elektrony ...

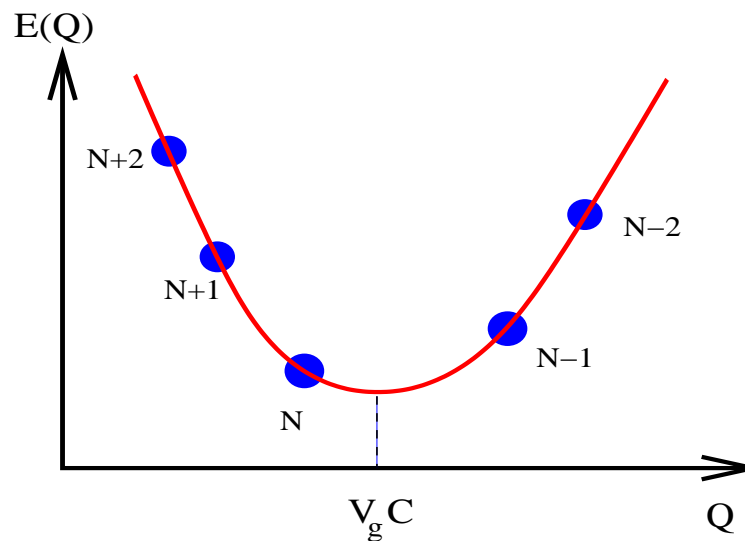
budując kropki kwantowe

Blokada Coulombowska

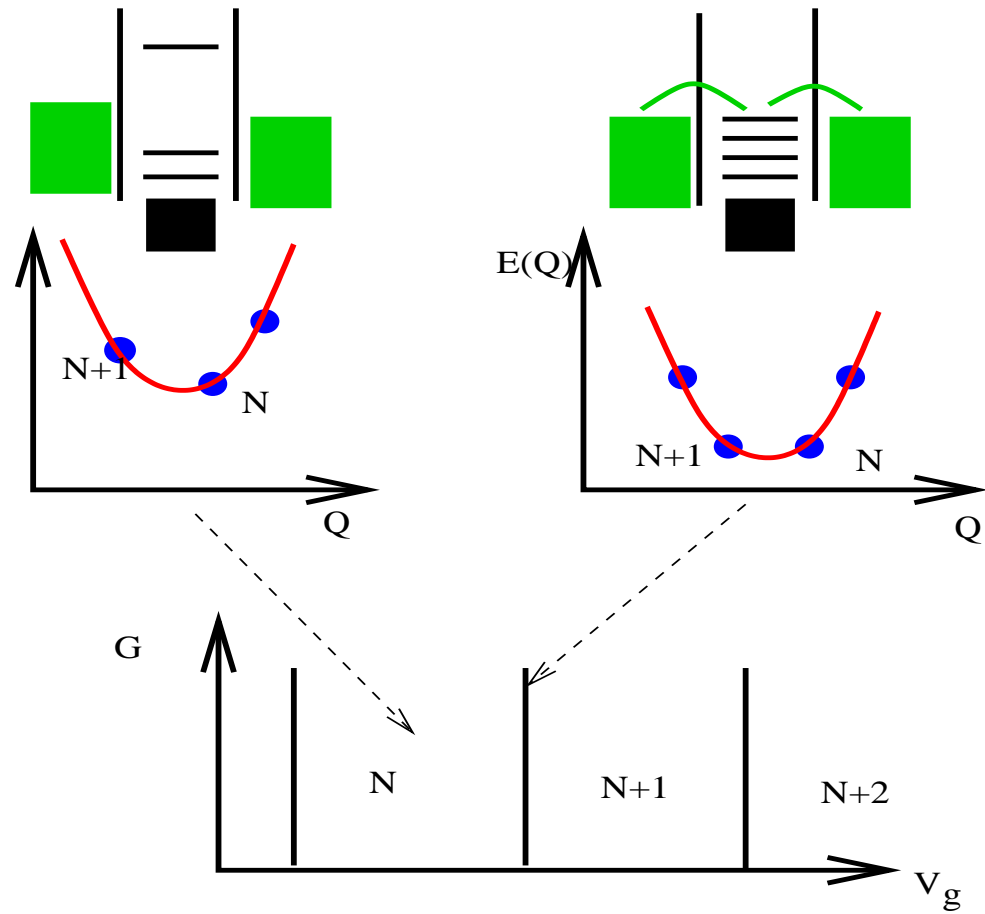
$$E(Q) = \frac{Q^2}{2C} - |Q|V_g, \text{ gdzie } Q \in \mathbb{N}$$

$$U \approx \text{meV}, C \approx 10^{-18} \text{F}$$

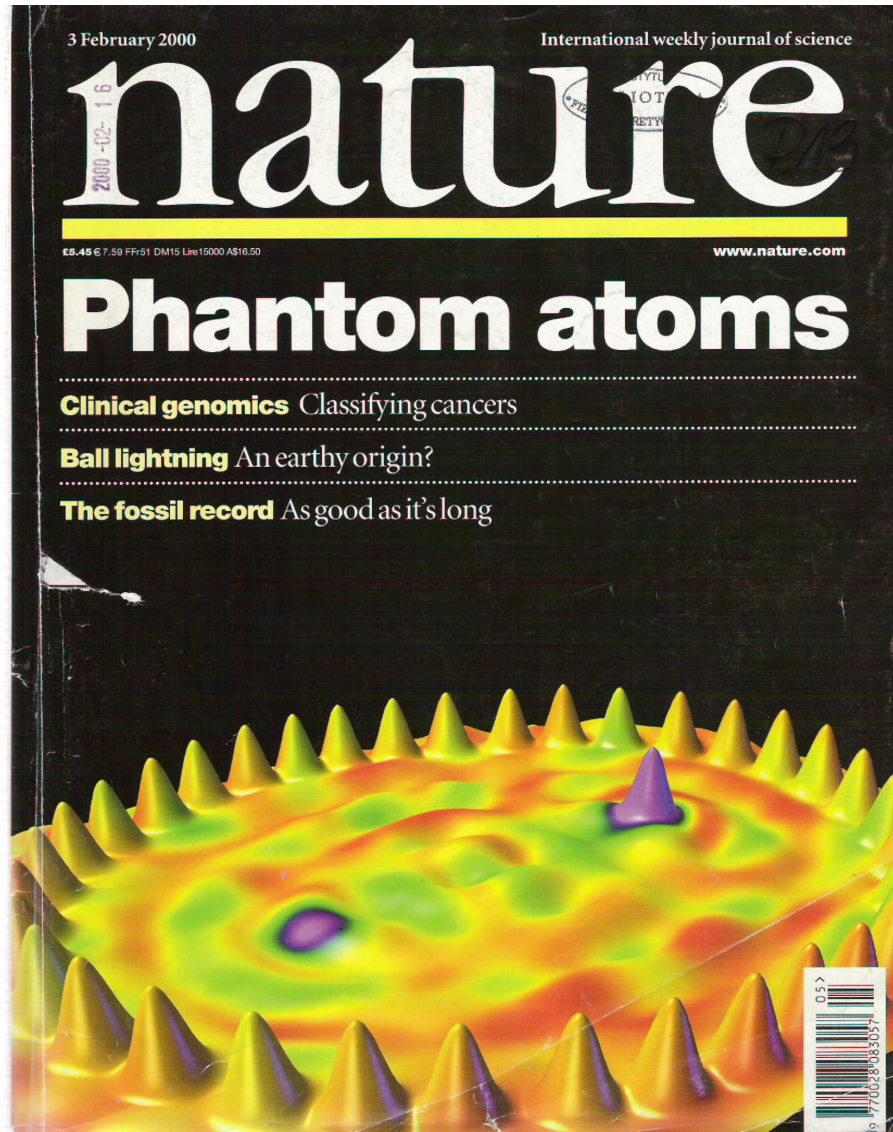

Blokada Coulombowska

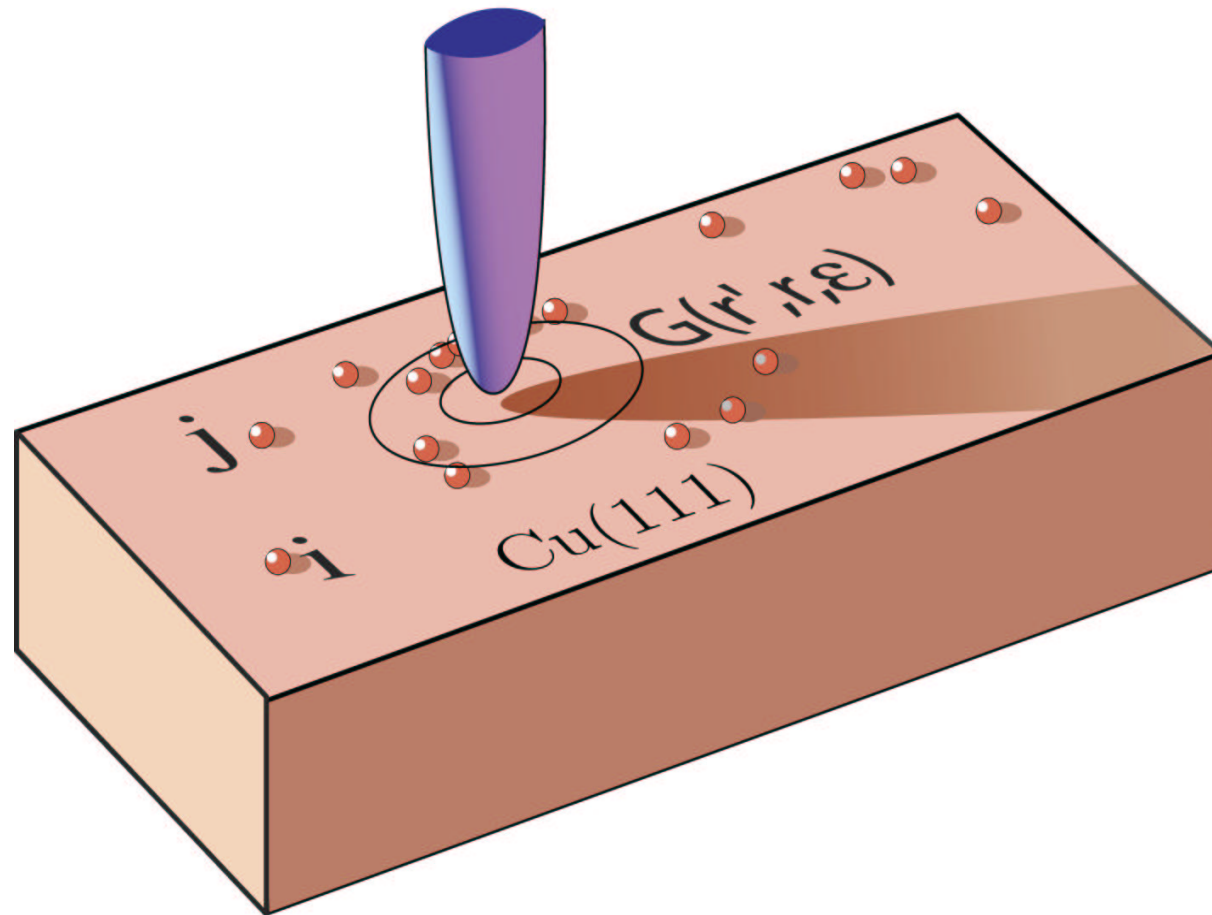

$$E(Q) = \frac{Q^2}{2C} - |Q|V_g, \text{ gdzie } Q \in \mathbb{N}$$

lub kwantowy koral

mikroskop tunelowy

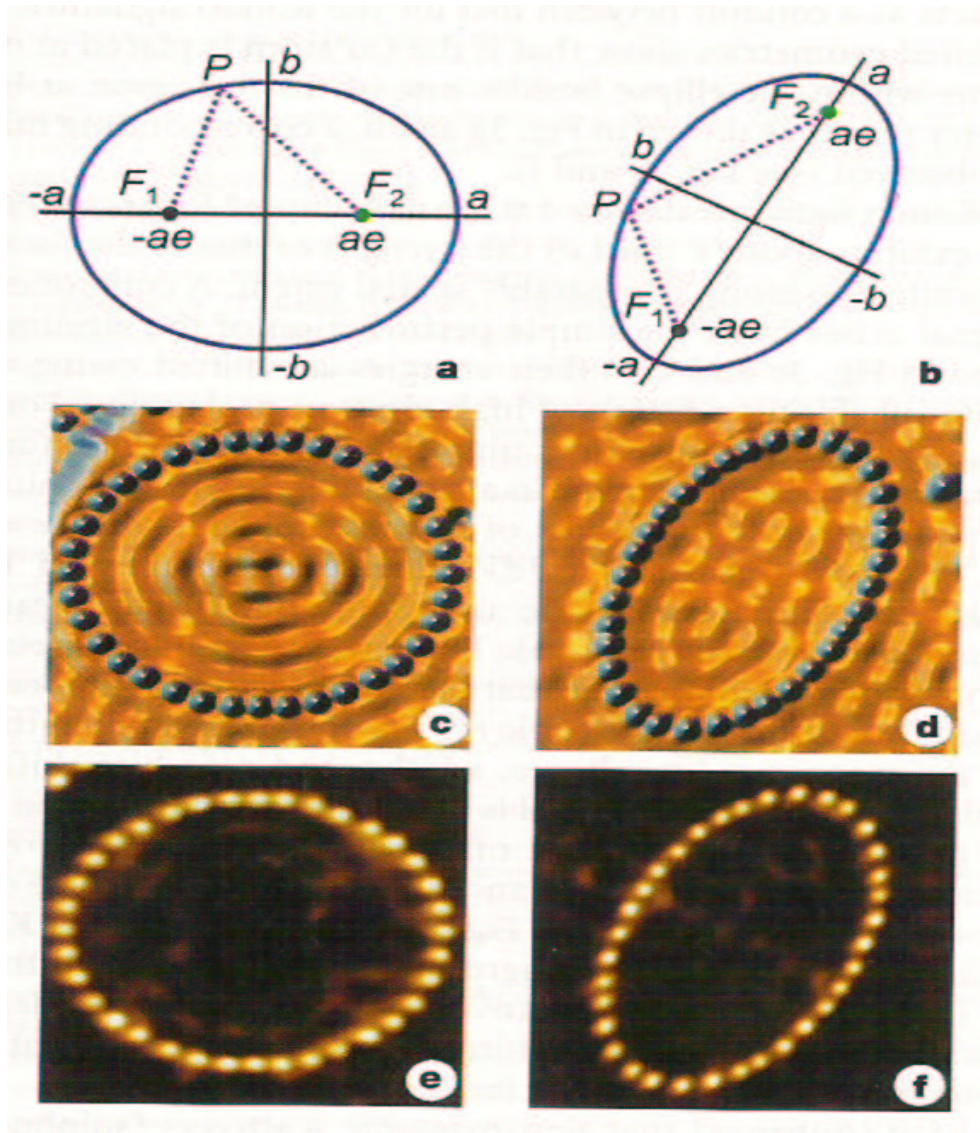

manipulacje na pojedynczych atomach

pomiar rozkładu ładunku w skali atomowej

atomy Co ułożono w kształcie elipsy na płaszczyźnie Cu

Elektrony w kwantowym koralu

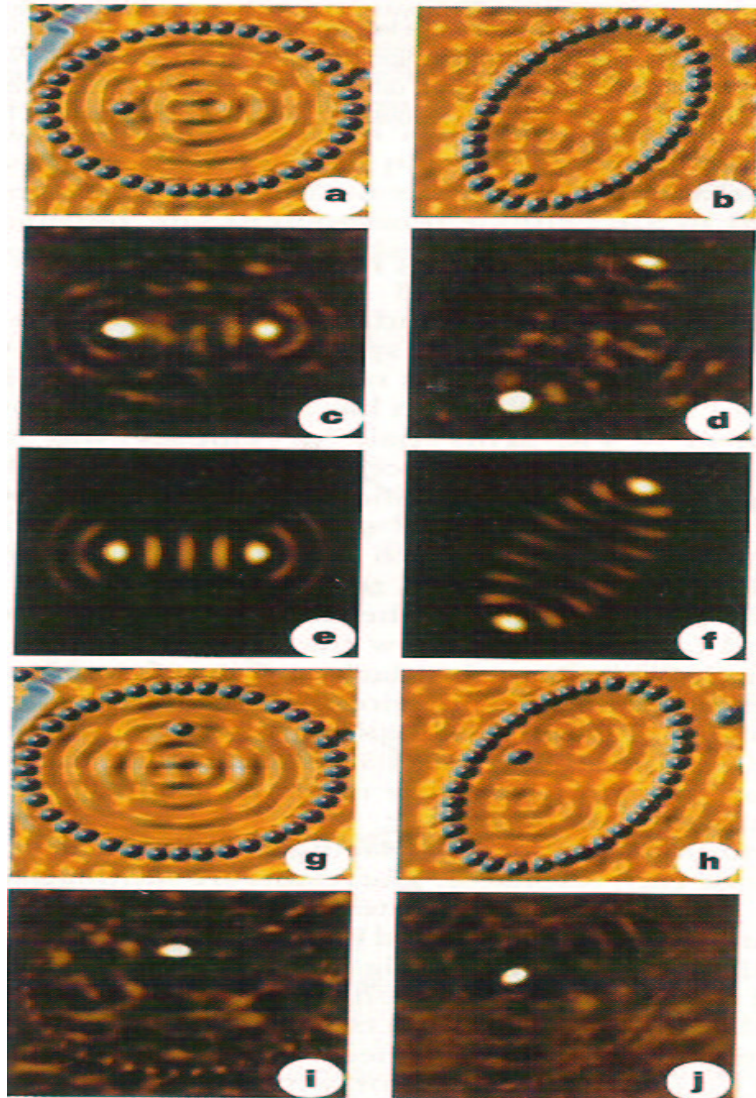

Elipsa ma dwa ogniska

$$a = 7.13 \text{ nm}$$

Elektrony na powierzchni Cu utworzyły prążki interferencyjne!

Kwantowy mirage

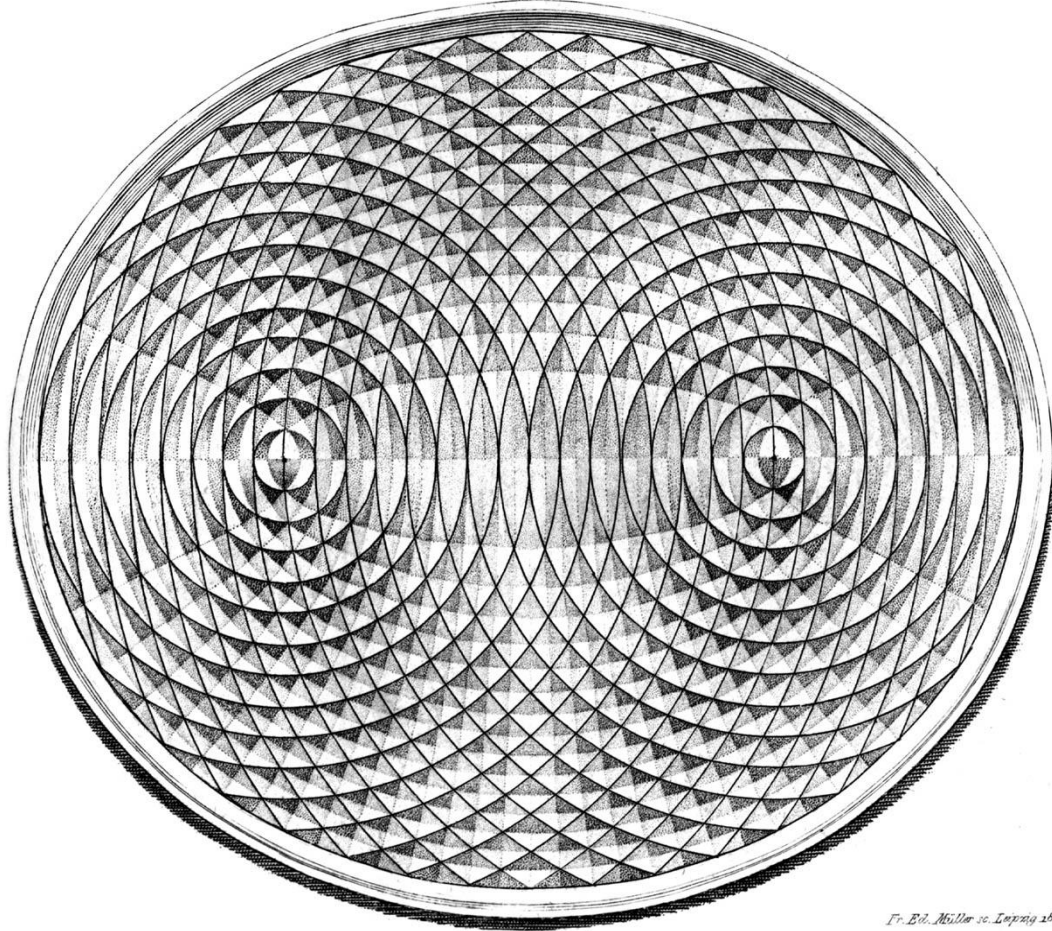

Atom Co w jednym z ognisk
jego obraz widoczny w drugim,
pustym ognisku!

Atom Co poza ogniskami

Klasyczny mirage

Fig. 51 p. 241

F. E. Miller sc. Leipzig 1823

Bracia Weber - 1825

Doświadczenie z rtęcią

Podsumowanie

- układy mezoskopowe
- nano-obwody
- nano-technologie
- ...

prawdziwy **kingsajz** do odkrycia przez fizyków

G. Milburn, “Inżynieria kwantowa”

Pamiętajmy

Fizyka w nanometrach jest kwantowa!

$$\hbar = 6,6261 \cdot 10^{-34} \text{ J} \cdot \text{s}$$